

Policy brief Soedan: doorbreek de permanente crisis

Datum: 26 juni 2013

Contactgegevens: Nico Plooijer, plooijer@ikvpaxchristi.nl

Aanleiding

De Tweede Kamer bespreekt op 3 juli in een Algemeen Overleg de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking over de “situatie in Darfur en de Nederlandse inzet in Sudan”, d.d. 7 juni 2013. In deze brief laten de ministers weten dat Nederland zijn politiek-diplomatieke rol in Sudan terugschroeft en zich zal concentreren op humanitaire hulp en mensenrechtenverdedigers. IKV Pax Christi betreurt deze keuze en doet daarom enkele aanbevelingen passend bij het internationale krediet dat Nederland met betrekking tot Soedan heeft opgebouwd.

Achtergrond

Soedan wordt geplaagd door een situatie van chronische oorlog. De rode draad in al deze conflicten is de concentratie van sociaal politieke en economische macht bij een elite in en rond de hoofdstad Khartoum die zij weigert te delen met de burgers uit de perifere gebieden.

In het akkoord¹ dat de basis legde voor de vrede tussen Noord en Zuid Soedan werd afgesproken gezamenlijk zes jaar te werken aan de opzet van een democratische vorm van bestuur die de diversiteit van Soedan zou respecteren en politieke sociale en culturele rechtvaardigheid zou nastreven. Dit element is nooit serieus opgepakt door de partijen en leidde ertoe dat de Zuid Soedanese bevolking koos voor onafhankelijkheid.

Nog voor het tekenen van het vredesakkoord tussen de regering in Khartoum en de toenmalige rebellen in het Zuiden begon de oorlog in Darfur. Dit conflict woedt nu al 10 jaar lang. Vlak voor de onafhankelijkheid van Zuid-Soedan begon Soedan een nieuwe oorlog in de staten Zuid Kordofan en Blue Nile en bezette het gewapenderhand de betwiste regio Abyei. De nog altijd voortdurende bombardementen op de burgerbevolking in de Nuba Mountains en Blue Nile worden door mensenrechten organisaties als oorlogsmisdaden getypeerd². Humanitaire hulp wordt mondjesmaat toegelaten.

Door de inzet van een cynische ‘verdeel en heers’ politiek door het regime verkeert Soedan in een permanente crisis. Het regime buit lokale spanningen uit en laat ze escaleren. Zij verdeelt mogelijke interne tegenstand door verschillende militias en bevolkingsgroepen van wapens te voorzien zoals zij deed in Darfur waarna zij de vermoorde onschuld speelt. Ook maakt zij het werk van een kritisch maatschappelijk middenveld onmogelijk, censureert de pers en geeft veiligheidsdiensten de mogelijkheid mensen op te pakken en gevangen te houden zonder aanklacht of proces doormiddel van drie ongrondwettelijke veiligheidswetten die nog immer van kracht zijn. De ervaren politici uit Khartoum willen koste wat kost vasthouden aan de macht en het kost ze niet veel moeite de internationale gemeenschap uiteen te spelen. De internationale gemeenschap wil geen eenduidige

¹ The Machakos Protocol, 20 July 2002 art 1-6, 1-7

² Amnesty International, Sudan: New evidence of scorched earth tactics against civilians in Blue Nile <http://www.amnesty.org/en/for-media/press-releases/sudan-new-evidence-scorched-earth-tactics-against-civilians-blue-nile-2013>- SUDAN: 'WE HAD NO TIME TO BURY THEM': WAR CRIMES IN SUDAN'S BLUE NILE STATE: <http://www.amnesty.org/en/library/info/AFR54/011/2013/en>

strategie voor Soedan ontwikkelen omdat zij hun individuele belangen belangrijker achten dan het leven van de Soedanese bevolking.

Beleid

De invloed van Nederland en de EU op het Soedan van Bashir is duidelijk afgenomen. De uitstaande arrestatiebevelen van het internationaal strafhof voor maar liefst vijf belangrijke kopstukken van het regime en de hiermee samenhangende weigering van Khartoum om het Cotonou verdrag te ondertekenen betekenen dat de EU haar ontwikkelingsfondsen niet kan inzetten in Soedan. Maar een vermindering aan directe invloed betekent nog geen verlies aan belangen die Nederland en de EU hebben in een stabiel en democratisch georganiseerd Soedan.

De analyse van de situatie die in de brief naar voren komt maakt duidelijk welke ellende het regime binnen haar landsgrenzen creëert en laat voortbestaan. Ook wordt eruit duidelijk dat het conflict in Darfur niet op zich zelf staat maar onderdeel is van een breder conflict tussen de Soedanese regering en groeperingen uit verschillende perifere gebieden. Minder duidelijk zijn de internationale dimensies van de permanente crisis die Soedan typeert. Naast de voortdurende spanning met Zuid-Soedan rond de grens en olie-inkomsten, heeft het huidige regime haar invloed uitgebreid tot in Libië na de val van Khadafi, laat zij Malinese strijders op adem komen in Darfur en heeft haar banden met Iran nog eens aangetrokken. Daarnaast mogen we aanemen dat Israël in oktober vorig jaar een wapenfabriek in Khartoum bombardeerde omdat het wapens zou maken die naar Gaza verscheept worden.

Op basis van deze analyse bevreemdt het dat Nederland lijkt te kiezen voor het terugtrekken uit de voorhoede van politiek engagement waarmee zij de oorzaken van de crisis had kunnen helpen adresseren.

Het kan met Soedan drie kanten op: 1) het regime in Khartoum blijft zijn eigen bevolking bombarderen en oorlogvoeren; 2) het regime wordt omvergeworpen en het land valt uiteen met alle risico's van dien (zie Somalië); 3) of Soedan kiest voor hervormingen die leiden tot een inclusief en democratisch bestel. Het is natuurlijk de laatste optie die gesteund moet worden en dit vereist meer politieke inzet van Nederland en Europa dan het geformuleerde ambitieniveau in de brief aan de Kamer.

rol van Nederland

Nederland beschikt over een behoorlijke reputatie in Soedan door de jarenlange betrokkenheid bij het land. Zo is Nederland een van de medeondertekenaars van het vredesakkoord en hield toezicht op de uitvoering ervan in juist de twee gebieden die nu gebombardeerd worden en de derde, Abyei, dat Soedan militair bezet houdt. Dat geeft Nederland geloofwaardigheid voor een belangrijker rol.

Het regime in Khartoum zit in het nauw en kampt met een economische malaise en toenemende maatschappelijke en politieke druk. Een intelligente combinatie van diplomatieke druk en het bieden van perspectief op economische samenwerking zou juist nu kunnen leiden tot beweging.

Nederland kan zich inzetten voor de realisatie van een stabiel en inclusief Soedan. Een belangrijk element daarvan is de inzet op een omvattende oplossing voor de permanente crisis in Soedan. Ook kan Nederland expliciet aangeven klaar te staan om de Soedanezen te steunen als zij een geloofwaardig en vreedzaam proces van politieke veranderingen starten en volbrengen. Hiervoor is Nederlandse engagement met en steun aan oppositionele politieke partijen én aan tegenbewegingen binnen de heersende partij essentieel.

Aanbevelingen

1. Nederland moet een proces van democratische transformatie in Soedan helpen realiseren dat zal leiden tot het aanstellen van een overgangsregering van nationale eenheid. Deze regering dient een inclusief proces te begeleiden richting een herziene grondwet.
2. De Nederlandse regering dient zich internationaal sterk te maken voor het stellen van harde voorwaarden aan schuldenverlichting voor Soedan, waaronder de verbetering van de mensenrechtensituatie, opheffen van de ongrondwettelijke veiligheidswetten, stoppen bombardementen in Nuba Mountains, toegang voor humanitaire hulp en het opstarten van het bovengenoemde inclusieve democratisch transformatieproces.
3. Als onderdeel hiervan dient een plan opgesteld te worden voor meer economische samenwerking op en hervorming van de Soedanese landbouwsector, maar gekoppeld aan strikte condities met betrekking tot de democratische transformatie.
4. De Nederlandse regering dient zich hard te maken voor een fact finding missie naar de Nuba Mountains, om te onderzoeken in hoeverre er sprake is van oorlogsmisdaden en gebruik van chemische wapens.
5. Nederlandse humanitaire hulp moet zich richten op het ondersteunen van organisaties die hulp verlenen in de Nuba Mountains en Blue Nile.